

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS KORMÁNYZÁSTANI
KUTATÓMŰHELY

VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS
KORMÁNYZÁSTANI MŰHELYTANULMÁNYOK
2022/34

JUHÁSZ ISTVÁN

*A NATO országok reziliencia stratégiájának és reziliencia terveinek
nemzetközi összehasonlítása –
kitekintések és kapcsolódási pontok a nemzeti tervek
kidolgozásához*

Rólunk

A műhelytanulmány (working paper) műfaja lehetőséget biztosít arra, hogy a még vállaltan nem teljesen kész munkák szélesebb körben elérhetővé váljanak. Ezzel egyrészt gyorsabban juthatnak el a kutatási részeredmények a szakértői közönséghez, másrészt a közzététel a végleges tanulmány ismertségét is növelheti, végül a megjelenés egyfajta védettséget is jelent, és bizonyítékot, hogy a később publikálandó szövegben szereplő gondolatokat a working paper közzétételekor a szerző már megfogalmazta.

A Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok célja, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely küldetéséhez kapcsolódó területek kutatási eredményeit a formális publikációt megelőzően biztosítsa, segítve a láthatóságot, a friss kutatási eredmények gyors közzétételét, megosztását és a tudományos vitát.

A beküldéssel a szerzők vállalják, hogy a mű megírásakor az akadémiai őszinteség szabályai és a tudományosság általánosan elfogadott mércéje szerint jártak el. A sorozatban való megjelenésnek nem feltétele a szakmai lektorálás.

A műfaji jellegből adódóan a leadott szövegekre vonatkozó terjedelmi korlát és egységes megjelenési forma nincs, a szerzőtől várjuk az absztraktot és a megjelentetni kívánt művet oldalszámozással, egységes hivatkozásokkal.

A szerző a beküldéssel hozzájárul, hogy a művét korlátlan ideig a sorozatban elérhetővé tegyék, továbbá vállalja, hogy a working paper alapján megírt végleges szöveg megjelenési helyéről a szerkesztőséget legkésőbb a megjelenéssel egy időben értesíti.

A kiadvány ötletét az MTA Jogtudományi Intézet Law Working Papers sorozatának sikeréből merítettük.

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 2022/34

Szerző:

Juhász István ezredes, doktorandusz, Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Szerkesztette:

Dr. Kádár Pál PhD dandártábornok

Orosz Bence honvéd tisztjelölt

Kiadja

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely

Kiadó képviselője

Dr. Kádár Pál PhD dandártábornok

ISSN szám

2786-2283

A kézirat lezárva: 2022. november 1.

Elérhetőség:

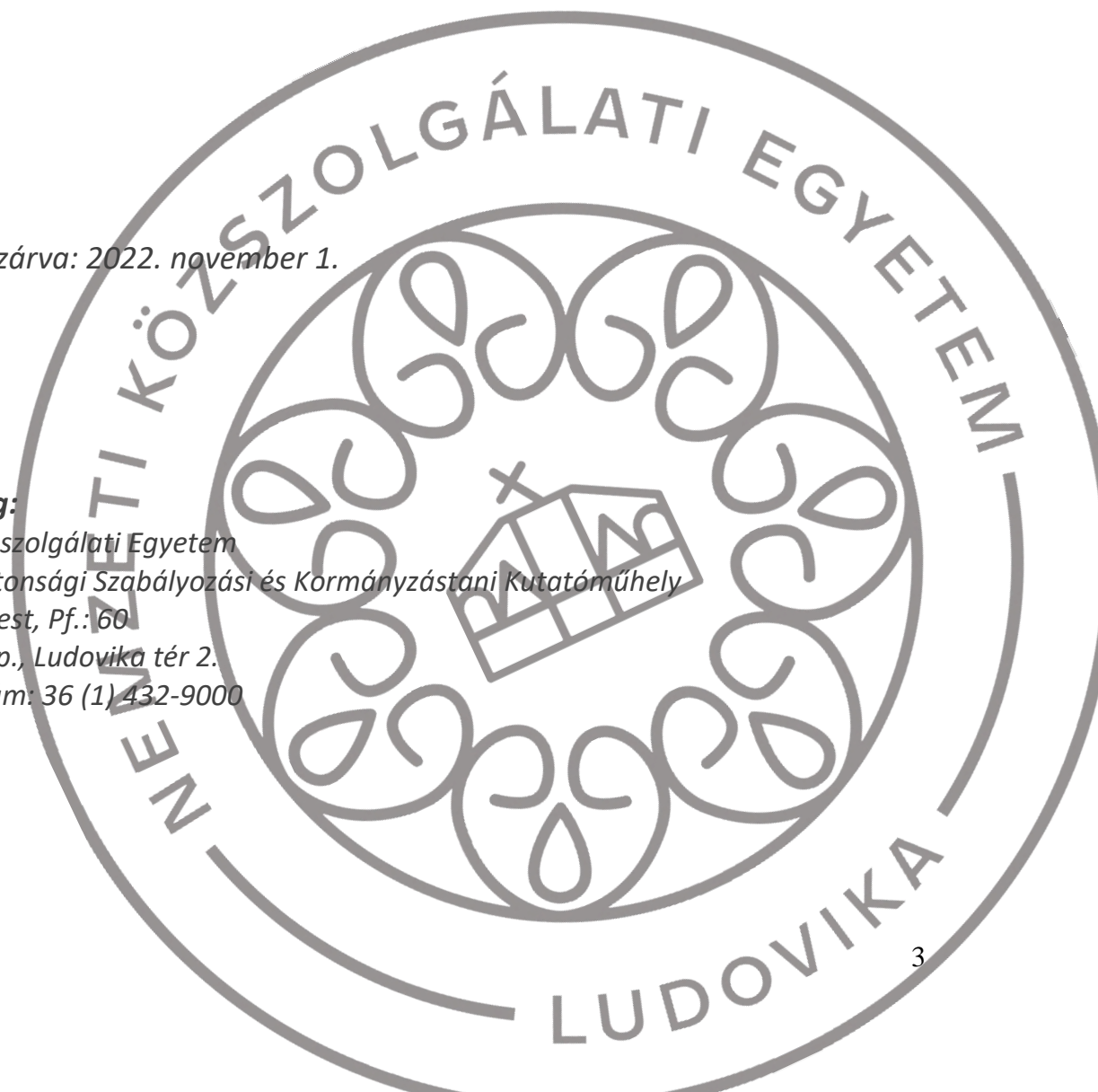
Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely

1441 Budapest, Pf.: 60

Cím: 1083 Bp., Ludovika tér 2.

Központi szám: 36 (1) 432-9000

A NATO ORSZÁGOK REZILIENCIA STRATÉGIÁJÁNAK ÉS REZILIENCIA TERVEINEK NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSA – KITEKINTÉSEK ÉS KAPCSOLÓDÁSI PONTOK A NEMZETI TERVEK KIDOLGOZÁSÁHOZ

„Őrült egy világ! Válg e- tudatossá és zölddé, válogasd át a szemetet, vegyél fel egy pulóvert és fűts 19°-ig, optimalizáld a kilométereidet, sétálj a klímáért, mert spórolni kell a közösség számára. Miközben: A milliárdosok csillagászati összegekért kínálják maguknak az űrutazásokat. A katarai világbajnokság megrendezésére 8 darab, hatalmas új, akklimatizált labdarúgó stadiont építettek, a sivatagban! Miért kell spórolnunk a közösség számára, miközben: - Mesterséges havas téli olimpiát rendeztek Pekingben. Franciaországban a sípályák lejtőit éjfélig világítják meg, hogy a "későn kelők" éjjel is síelhessenek. A Lufthansa 8000 "üres" járatot reptet a föld körül, hogy kitöltse a menetrendet és megtartsa a légiszállítás iparágban a stratégiai vezető szerepét. A világ legnagyobb hajója: A Wonder of the Seas 7000 utast, és 2300 fős legénységet szállítva járja körbe a világot az év minden napján, miközben további 3500 konténerszállító hajó szállít anyagokat az óceánokon, és mindegyik 280.000 liter üzemanyagot fogyaszt 1000 km-ként. És... addig is, "az ökológia érdekében" betiltjuk a dízel vagy benzinüzemű autókat azoknak, akik nem engedhetik meg maguknak, hogy elektromos autóra váltsanak, amit a napi munkába járáshoz használhatnának. Kit akarunk megtréfálni?"

(Maleno Montagnani)

Bevezetés

Európa és az Európai Unió (EU) kihívásokkal teli időszakot él át, amelyek komoly kihatással vannak és korlátokat jelentenek annak irányítási rendszerére is. Ezen kihívások kezelése és leküzdése korszerűbb intézményi rendszert és hatékonyabb közpolitikát tesznek szükségessé. Mindennapjaink EU politikára ható krízishelyzetei, mint a Brexit, a menekültválság, a terrortámadások, a környezeti stressz események, a COVID-19 a pandémia, a nacionalizmus erősödése, valamint az egyes tagországban, államokban erősödő euroszeptizmus² tovább növeli az unión belüli feszültséget. A kríziskezelés nagyobb felkészültséget, rugalmasabb és gyorsabb alkalmazkodóképességet és ellenálló képességet követel meg. Az egyidőben fellépő politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti kockázatok, fenyegetések kezelése, valamint azok káros hatásainak, következményeinek azonnali felszámolása, nemzeti helyreállítási és ellenállóképességi tervek kimunkálását és meglétét követelik meg.

Európa biztonságának romló tendenciája - az ugyan jelenleg pangó, de még továbbra is veszélyes fenyegetést jelentő - Covid pandémia, az egyre eszkalálódó és elhúzódó orosz-ukrán háború következtében generált válság, tovább erősítette az Európai Unió reziliencián alapuló

¹ Juhász István ezredes, NKE HDI doktorandusz, HM Katonai Irányítási Főosztály juhasz.istvan2@hm.gov.hu
A szerző a Honvédelmi Minisztériumban szolgálatot teljesítő ezredes, valamint az NKE Hadtudományi Doktori Iskola doktorandusza, közel 15 éve foglalkozik stratégiai szintű tervek, szakmai koncepciók kidolgozásával. Jelen tanulmány kizárólag a szerző személyes értékelését, nem pedig a Honvédelmi Minisztérium vagy a Nemzeti Közszerződési Egyetem hivatalos álláspontját tükrözi.

² Olyan szervezetekre és személyekre használt kifejezés, akik szkeptikusak az EU-n belüli túlzott mértékű integrációval szemben. Féltik a nemzeti demokráciát és a nemzetállamok jogait. <http://hu.euabc.com/word/466>
(Letöltés ideje: 2022. október 30.)

politikájának fontosságát. Az Európai Bizottság³ 2020. évi nyilatkozata szerint a reziliencia stratégiák és tervek kulcsfontosságú eszközeivé váltak az európai kormányzásnak.

A nemzeti szintű tervekben megfogalmazott ambíciókat tekintve bebizonyosodott, hogy a rugalmasságot nem csak az európai gazdaság fellendülésének kulcsaként tekintik a válságok után, hanem transzformációs folyamatként is, amely egy „zöldebb, digitálisabb, rugalmasabb, egyenlőbb, biztonságosabb és egészségesebb” fejlődéshez vezet. Ez ma az EU víziója.

Általában véve a reziliencia⁴ azt a képességet jelenti, hogy egy nemzet vagy egy rendszer ellenálljon a sokkhatásoknak, elnyelje azok káros hatásait, alkalmazkodjon az új körülményekhez, majd a következmények felszámolását követően álljon helyre azokból, illetve a felújítás és a visszarendeződés után fejlődés álljon be, hosszú távú gazdasági fejlődés következzen be. Egy reziliens rendszer legfontosabb jellemzői tehát a rugalmasság, a helyreállítás, az alkalmazkodás és az innováció.

A válsághelyzetek azonnali és arányos kezelésére való felkészülés azt feltételezi a társadalmak és a nemzetek részéről, hogy óriási - és az egyik pillanatról a másikra bekövetkező - kihívásokkal nézhetnek szembe, valamint a reagálás sebessége vagy annak hiánya pedig jelentős gazdasági kiadások, politikai költségek, és erőforrások ráfordítását követelik meg. A különböző nemzeti reziliencia politikák nagyon széles skálát mutatnak az európai térben, ahol a reziliencia - mint egy képesség - egyre inkább csak úgy érvényesülhet, ha az integrálásra kerül az EU politikai és irányítási rendszerében. A rezilienciát, mint képességet ma már külön stratégiákban, cselekvési tervekben, pénzügyi alapokban, sőt a jogszabályokban is említik, jegyzik. Érdekes adat, hogy míg 1990-ben az Európai Unió Hivatalos Lapjának⁵ adatbázisa szerint még csak 6 dokumentumban szerepelt a „resilience” szó, addig 2010-ben a szó használata már több mint 186 dokumentumra nőtt, 2020-ban már ez a szám 1127-ra emelkedett. (Európai Unió Hivatalos Lapja, 1990-2021)

³ Az Európai Bizottság tevékenyen hozzájárul az EU általános stratégiájának meghatározásához, valamint az uniós szakpolitikai intézkedések megtervezéséhez és végrehajtásához. Rendszeres időközönként értékeli a szakpolitikákat, és beszámol róluk a tagállamoknak. https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/what-european-commission-does/strategy-and-policy_hu (Letöltés ideje: 2022. október 30.)

⁴ A „resilience” (főnév, angol) = rugalmasság, állóképesség, ellenállóképesség, szívósság; Az ellenálló képesség fogalom körül zavar alakult ki a biztonságpolitikai kutatásokban, egyfajta felkapott fogalom lett, amit azonban szinte mindenki másképpen értelmez. Az ellenállóképesség (resilience) fogalma eredetileg az ökológia tudományából ered, ahol egy ökoszisztéma változásokra adott reagáló, illetve fennmaradási képességét értették alatta. A koncepció gyorsan elterjedt más komplex együttthatásokat kutató tudományterületeken is. Ma már különböző megfigyelési szinteken (egyéni, közösségi, állami, államok feletti) és számos tudományterületen alkalmazzák, a pszichológiától, a közgazdaságtanig és a menedzsment tanulmányokig, idővel pedig a biztonságpolitika tudomány területén is elterjedt a fogalom használata. Nemzeti Ellenállóképesség fogalma: „nemzeti ellenálló képesség: az 1999. évi I. törvény⁶ kihirdetett Észak-atlanti Szerződés 3. cikkével összhangban, a nemzetet alkotó lakosság, gazdaság és állam képessége arra, hogy külső vagy belső, a közrendet és közbiztonságot, valamint az állam honvédelmi és nemzetbiztonsági érdekeit, továbbá stabilitását sértő vagy veszélyeztető törekvések, támadások, természeti vagy ipari katasztrófák, járványok hatékony előrejelzését, megelőzését, a kockázatok lehető legkisebbre csökkentését, illetve bekövetkezésük esetén azok kezelését és azt követően a mielőbbi és hatékony helyreállítást a polgári és katonai felkészültségen keresztül – a biztonságtudatosság fejlesztésével, a felkészültség fokozásával és a szükséges védelmi intézkedések fogamatba vételével - megfelelően biztosítsa” - 2021. évi XCIII. törvény 5.§ 7. tervezet a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról.

⁵ Az EUR-Lex tartalmának fő forrása az Európai Unió Hivatalos Lapja (HL). A Hivatalos Lap naponta (hétfőtől péntekig rendszeresen, szombaton, vasárnap és munkaszüneti napokon csak rendkívüli esetben) jelenik meg, az EU hivatalos nyelvein. <https://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html?locale=hu> (Letöltés ideje: 2022. október 30.)

A nemzetközi kitekintés célja, aktualitása

Tanulmányomban a hangsúlyt a NATO országok „Reziliencia Stratégiájának és Reziliencia Terveinek” nemzetközi összehasonlítására fordítom. A honvédelmi tárca feladatául kitűzött új célkitűzésekként, az „ágazati reziliencia dokumentációk kidolgozása” érdekében szükséges a nemzetközi kitekintés és a kapcsolódási pontok felkutatása, megismerése. A tanulmány alapvetően három egységből tevődik össze. Az első egységben saját tipológiát állítok fel a biztonsági környezet és annak hazánkra gyakorolt hatásainak vizsgálatára, a kutatás jellemző adatainak rövid összefoglalására, ismertetésére. Ezt követően vizsgálom a nemzetközi adatokat, információkat, amelyeket az elektronikus média felületeken, az interneten nyílt források rendszerezésén, és a fellelhető szakirodalmi adatbázisokon keresztül kerültek feldolgozásra. Ebben a fejezetben bemutatásra kerül az az eljárás rend és módszer, amely bemutatja a feladatot kidolgozó törzs információ-igényének alapját képező - a tárca politikai-katonai felsővezetői elhatározása és feladatszabása alapján - kimunkált adatbekérést.

Az országok összehasonlítása kimondottan 5 kérdés köré csoportosítva történt, nem a teljes - rezilienciát, mint képességet mérő - átfogó, szakmai értékelési mutatók alapján. Az elemzés során megállapított eredmények alapján saját szempontú, másodlagos elemzés kerül lefolytatásra, alapvetően a reziliencia tervvel és stratégiákkal, vagy vegyes stratégiákkal rendelkező nemzetek részéről. A tanulmány harmadik fejezetében a felgyorsult nemzeti fejlesztési folyamatok és a nemzetközi reziliencia képesség megközelítésének kontextusain keresztül összegzem a nemzetközi összehasonlítás eredményeit, valamint a biztonság dimenzióin keresztül idealizálom és bemutatom a „reziliens államot”.

A nemzetközi biztonsági környezet és annak hatásai a reziliencia politikákra

Magyarország kormánya eltökélt abban, hogy megvédje természeti örökségünket és annak az életformának a természeti feltételeit, amelyet itt e hazában mi, magyarok, együtt kialakítottunk. Ezért a kormány számára fontos a környezet védelme és az éghajlatváltozás kedvezőtlen hatásai elleni védelem. A magyarországi éghajlatváltozás nem kívánt hatásainak Európa többi országához képest, a kontinens belsejében való fekvése és a Kárpát-medence speciális mikroklímája miatt fokozottan kitett. Azonban, globális összehasonlításban a felmelegedés következményei elmaradnak a világ egyéb, elsősorban fejlődő régióiban várható változásokhoz képest. Így hazánk nem klíma-migrációs kibocsátó állam lesz, hanem biztonságos célország. Az Európai Unió elvárása, hogy 2050-re összességében klímasemleges gazdasággal rendelkezzenek a tagországai. Ahhoz, hogy Magyarország karbonsemleges villamosenergiatermeléssel rendelkezzen, a földgázfelhasználást teljes egészében kiválassza, és a közlekedést teljes körűen elektromos alapra helyezze, mintegy 50.000 milliárd forintba lenne szükség. Magyarország azon 21 ország közé tartozik a világban, ahol 1990 óta úgy nőtt a bruttó hazai termék, hogy közben a szén-dioxid-kibocsátás 32%-kal, az energiateljesítményfelhasználás pedig 15%-kal csökkent. Magyarország tehát nemcsak a gazdasági növekedésben jár Európa

élén, és haladja meg a bruttó hazai termék bővülése 2-3 százalékponttal az eurózóna átlagos GDP növekedését, de egyben példamutató gyakorlatot folytat az éghajlatvédelem területén is. A jövőnk érdekében a teremtett világ és a környezeti örökségünk védelme kapcsán tovább kell folytatni azt a reális és felelős politikát, amely képes az energiaszuverenitás és az energiabiztonság megteremtésére, a rezsicsökkentés eredményeinek fenntartására és annak egyértelművé tételére, hogy a karbonsemleges gazdaság megteremtése csak az atomenergiával lehetséges.⁶

Magyarország geostratégiai helyzete sajátos, egyaránt ki van téve az úgynevezett keleti és déli irányokból érkező biztonsági kihívásoknak, hazánk gyakorlatilag azok metszéspontjában helyezkedik el. Az extrémizmus, a terrorizmus fenyegetése, a dzsihádisták szervezetek mozgásszabadsága a Száhel és Afrika szarva térségeiben, valamint a proxy háborúk környezetében, akár magyar földön is veszélyeket generálhatnak. További veszélyforrás a térségünk, az Európa déli határain lévő mélyszegénység, Afrika demográfiai trendjei, a túlnépesedés, az urbanizációs kihívások, a kiszámíthatatlan természeti jelenségek, extrém időjárási körülmények következtében erősödő „klimatikus migráció”, továbbá egyes afrikai államok kormányzási ellehetetlenülése is. Ezen tények mind kihatnak a nemzeti rezilienciára, a haderőnk jövőbeni szerepvállalására és átformálják a műveleti feladataink eddigi rendszerét. A kutatási eredményekre fókuszálva azt a tendencia látható, hogy az előttünk álló évtizedben, a klímaváltozással összefüggő kockázatok dominálnak majd, viszont a legsúlyosabb kockázatot a gazdasági és politikai válságok (pénzügyi, adósválságok, gazdasági összeomlás veszélye, vagy geo-ökonómiai konfrontációk veszélye) jelentik majd. A Covid-19 által kiváltott kockázatok ellenére az éghajlati fenyegetéseket „az emberiséget fenyegető egzisztenciális fenyegetésként” írják le. A lezárások, a szabad mozgás korlátozása, valamint a nemzetközi kereskedelem és utazás felfüggesztése által okozott szén-dioxid-kibocsátás csökkenés ellenére a World Economic Forum (WEF) attól tart, hogy a gazdaságok talpra állásával a szennyezőanyag-kibocsátás is szárnyalni, markánsan emelkedni fog. A környezeti válságok veszélye tehát továbbra is magas, kritikus.⁷ A jelenleg kevésbé elterjedt másodlagos, vagy alternatív energiahordozók (szél, nap, geo-termikus energia) hazai szintű fejlesztése és kiépítése rendkívül fontos feladat a közeljövőben, alkalmazásuk napjainkban felértékelődött, fontosabb feladat, mint valaha.

A globális felmelegedés hasonló káros hatással lesz a Föld lakosságára is, a déli kontinensekről észak felé új típusú, úgynevezett tömeges klímavándorlás várható. Az emberek többsége megvárosokban fog élni, az emberiség élettere drasztikusan csökkenni fog. A klímaváltozás kapcsán kiemelten fontos lesz a mezőgazdasági területek védelme, a talaj termőképességének megőrzése, az élelmiszer- és vízbiztonság pedig komoly biztonsági kockázattá válik. A termőföld hiánya a gabonatermés drasztikus csökkenéséhez vezet, a felmelegedés és a túlnépesedés pedig az elszegényedés és az éhínség jelentős növekedéséhez vezet. Az alternatív élelmiszerek tömeges fejlesztése, forgalmazása és felhasználása szükséges és sürgető kihívás a közeljövőben. Az éghajlatváltozás várhatóan jelentős hatással lesz a természeti erőforrásokra, a világgazdaságra, az emberi egészségre és a

⁶ 2022. évi Nemzeti Reform Program - A 2022. évi Nemzeti Reform Program a Konvergencia Programmal, valamint az új, a koronavírus járványra és a kapcsolódó gazdasági válságra választ adó Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervvel (HET) összhangban készült.

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/nrp_2022_hu.pdf (Letöltés ideje: 2022. október 22.)

⁷ Világgazdasági Fórum (WEF) 2021. évi Globális Kockázati Jelentése. <https://mabisz.hu/szemle/?p=37496> (Letöltés ideje: 2022. október 30.)

humánbiztonságra. A klímaváltozás hőmérséklet emelkedéséhez, a sarkkörti jégsapkák olvadása következtében fokozódó tengerszint emelkedéséhez, a csapadékviszonyok extrém megváltozásához és a szélsőséges időjárási események gyakoribbá válásához vezetnek.

Az előzőekben csak vázlatosan feldolgozott biztonsági kihívások, azok hatásaként jelentkező potenciális kockázatok, fenyegetések és veszélyek alapján megállapítható, hogy azonnali, rugalmas és korszerű reagáló képességet és magas szintű nemzeti ellenállóképességet szükséges kiépíteni minden nemzetnek. Ezen új kihívások, nemzeti szempontból agilis reagálóképességet, gyors és azonnali döntéshozatali képességeket, ellenintézkedéseket, a védelmi szektor innovációján keresztül elért, strukturált átfogó megoldásokat tesznek szükségessé. A nemzeti haderő új képesség-követelményeinek a meghatározását és a nemzeti ellenállóképesség újrafogalmazott feladatainak a kimunkálását rendszerszemlélet-szerűen szükséges folytatni.

A NATO országok reziliencia stratégiájának és reziliencia terveinek nemzetközi összehasonlítása

A reziliencia stratégiák, reziliencia tervek összehasonlítása és elemzése előtt célszerű lehet néhány, releváns reziliencia fogalom és EU-s meghatározás rögzítése, amelyeknek kapcsolódási pontok lehetnek a nemzetközi összehasonlítások, kitekintések során. A *resilience*, mint fogalom meghatározása továbbra is számos különbséget mutat, a szakirodalmak vizsgálata során, tartalmukban és lényegi összetevőjükben eltérő formával, fogalommal találkozhatunk. A különbségek alapvetően abból fakadnak, hogy azt milyen rendszer környezetben, tudomány területen, szervezetben és milyen kontextusban kívánják meghatározni.

A NATO szövetség szerinti fogalmi meghatározás a következő: „A resilience alatt elsősorban az államok felkészültségét és ellenálló képességét értjük a különböző fenyegetésekkel szemben, amely a NATO felfogásában a hibrid fenyegetésekhez köthető. A resilience a társadalom ellenálló, valamint gyors regenerálódásra való képességét jelenti a társadalmi, gazdasági, kereskedelmi és katonai szektorokban őt ért együttes, sokszerező hatásokkal szemben.” - NATO NAC, Varsó, 2016. július 8-9.⁸

A „resilience” szó jelentését és tartalmát a szakirodalom, például (Lasconjarias, 2017)⁹ több megközelítésből is vizsgálja, amely szerinti fordítása rugalmasságot, stressz tűrő képességet, illetve visszapattanást jelent. Elsődleges tartalma a fizika anyagvizsgálat tudományából származik, amely az anyag azon képességét írja le, ahogyan az anyag külső fizikai hatást követően visszanyeri méretét és alakját. Később, az ökológia is átvette ezt a fogalmat az ökológiai rendszerek azon tulajdonságainak kifejezésére, hogy a rendszer mennyi változást képes elnyelni és feldolgozni úgy, hogy közben megőrzi életképességét. A biztonságstudományok körében is népszerűvé vált a resilience az alapértelmezett visszapattanás jelentéssel, arra a jelenségre utalva mikor egy normálistól eltérő helyzetből (politikai, gazdasági, katonai, stb.) helyreáll a rend és működőképesség. A másik fontos

⁸ NATO 2016: Commitment to enhance resilience. Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Warsaw, 8-9 July 2016 08 Jul. 2016. http://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133180.htm

⁹ Lasconjarias, Guillaume (2017): Deterrence through Resilience, NATO Defence College, Eisenhower Paper Nr.7. May, Roma https://www.academia.edu/20162515/Tacit_Expertise_How_the_NATO_Defense_College_nurtures_an_international_hub_of_security_knowledge_through_education

megállapítás, amelyet a biztonságtudomány felismert és elismer, hogy általánosságban nem létezik teljes biztonság. Különösen a jelenlegi teljesen kiszámíthatatlan biztonsági környezetben nem lehet erre alapozni, tekintettel a kihívások széles skálájára, a természeti katasztrófáktól, a terrortámadásokon keresztül a nukleáris és hagyományos hadviselés eshetőségéig. Ezekben a helyzetekben lehetetlen biztosítani a teljes védelmet és a sértetlenséget, ezért előtérbe kerül az esetleges csapások túlélésének, következményei kezelésének fontossága, valamint a csapásokból való talpraállás, felépülés képessége. Elfogadott definíció hiányában a resilience általános értelmezése (Lasconjarias, 2017) szerint „a közösség, a szolgáltatások, egy ágazat/terület vagy infrastruktúra képessége a pusztító kihívások felismerésére, megakadályozására, vagy ha szükséges az ellenállásra, illetve a következmények kezelésére és a következmények hatásaiból való felépülésre.”

A Nemzeti Ellenállóképesség fogalma, ma már nemzeti szinten is törvényi szinten deklarált meghatározás: „nemzeti ellenálló képesség: az 1999. évi I. törvénnyel kihirdetett Észak-atlanti Szerződés 3. cikkével összhangban, a nemzetet alkotó lakosság, gazdaság és állam képessége arra, hogy külső vagy belső, a közrendet és közbiztonságot, valamint az állam honvédelmi és nemzetbiztonsági érdekeit, továbbá stabilitását sértő vagy veszélyeztető törekvések, támadások, természeti vagy ipari katasztrófák, járványok hatékony előrejelzését, megelőzését, a kockázatok lehető legkisebbre csökkentését, illetve bekövetkezésük esetén azok kezelését és azt követően a mielőbbi és hatékony helyreállítást a polgári és katonai felkészültségen keresztül - a biztonságtudatosság fejlesztésével, a felkészültség fokozásával és a szükséges védelmi intézkedések foganatba vételével - megfelelően biztosítsa”.¹⁰

A NATO és partner országok Reziliencia Stratégiájának és Reziliencia Terveinek rendszerezése, elemzése, nemzetközi összehasonlítása

A magyar kormány víziója, hogy Magyarország 2030-ra Európa első öt olyan országa közé tartozzon, ahol a legjobb élni, lakni és dolgozni. A második távlatos cél, hogy Magyarország az Európai Unió öt legversenyképesebb országa közé kerüljön. A magyar gazdaság a koronavírus-járvány után megőrizte teljesítőképességét, az elmúlt évek kitartó építkezésének köszönhetően ellenálló képessége erősnek bizonyult.¹¹

Magyarország Kormánya és a Honvédelmi Minisztérium felsővezetése a haderőfejlesztés feladataival párhuzamosan, a védelmi ágazati szabályozás korszerűsítésével összhangban elkötelezett és stratégiai célkitűzésként tekinti a nemzeti ellenállóképességünk fejlesztését. A honvédelmi tárca ezért intézkedést adott ki az ágazati szintű „Reziliencia Stratégia” és „Reziliencia Terv” kidolgozására. A kormányzati szintű és a hazai biztonsági szektor teljes egészét átfogó feladat stratégiai szintű tervezését, szervezését és végrehajtását a Védelmi Igazgatási Hivatal irányításával, a Belügyminisztérium és a Honvédelmi Minisztérium részvételével.

¹⁰ 2021. évi XCIII. törvény 5.§ 7. tervet a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról <https://njt.hu/jogszabaly/2021-93-00-00>

¹¹ Magyarország Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Stratégia 2021 - 2030 <https://hirlevel.egov.hu/2021/07/25/magyarorszag-kutatasi-fejlesztési-es-innovacios-strategiaja-2021-2030-kfi-strategia/> 4. o. (Letöltés ideje: 2022. november 01.)

A honvédelmi tárca felsővezetése a tárcaszintű feladatok és stratégiai dokumentumok kidolgozásának vezetésével a Védelmi Fejlesztésért és Védelempolitikáért felelős Államtitkár, Államtitkári Kabinetet és szakmai felelősnek, kidolgozónak a HM Katonai Irányítási Főosztályt jelölte meg. A nemzeti ellenállóképesség fejlesztése fontos és aktuális feladat a védelmi-biztonsági és a védelem igazgatásági szakterületen belül, amely szervesen illeszkedik a hazai védelmi szektor és a kormány kiemelt reform feladataihoz. A resilience képesség fejlesztése során az újonnan megfogalmazott képességek és eljárásrendek beépíthetővé válnak a Magyar Honvédség fejlesztési folyamataiba. A védelmi ágazati szabályozás fejlesztési folyamata, 2022 novemberétől új, alkotmányos alapon nyugszik. A Magyar Honvédség feladatrendszere és felelőssége a törvényekben tisztán és egyértelműen meghatározottak. A válságkezelés katonai feladatai - a katonai válaszlehetőségek és megoldások - mellett viszont tovább fejleszthetők a polgári- civil válságreakálás, valamint a polgári felkészítés azon képessége, amelyeket a Magyar Honvédség a jövőben hatékonyabban támogatni képes.

A nemzeti ellenállóképesség fejlesztésének folyamatában, a kidolgozó munka kezdetén ezért szükséges a szomszédos, a régióban élő országok, a szövetségi, a partner és uniós országok, valamint a nemzeti ellenállóképességek terén fejlett társadalmak, a nemzetközi szintű intézkedések, tervek, resilience stratégiák megismerése, elemzése és értékelése.

A „resilience hét alapkövetelményét”¹² a NATO szövetség Varsói Csúcsértekezletén (NATO Summit 2016) a tagállamok egységesen fogadták el. A hazai Nemzeti Ellenállóképesség Stratégiájának, a Nemzeti Ellenállóképesség Tervének, valamint a stratégiai dokumentációk, szakpolitikai programok kidolgozásának folyamatában is ezen alapkövetelmények a mérvadók, azok a kidolgozandó dokumentum rendszer alapjait, pilléreit képezik.

A nemzetközi kitekintés - módszerét tekintve – a nyílt, internetes források adatainak rendszerezésével és a releváns szakirodalom elemzésével valósult meg. A konkrét célkitűzés a nemzetközi trendek és a nemzetközi környezet megismerésének területe, valamint a nemzetek nyílt forrásokon keresztül elérhető, valós és releváns reziliencia dokumentáció rendszereinek beazonosítása és megismerése volt. A kutatási célok elérése érdekében az alábbi kérdések kerültek a fókuszba, majd a kutató munkát követően feldolgozásra:

- 1) Az adott ország milyen törvények, direktívák, szabályzók (NATO, EU, ISO, vagy saját nemzeti intézkedések) szerint szervezi a nemzeti ellenállóképességének feladatait?
- 2) Rendelkezik-e az adott ország „Reziliencia Stratégiával” (Resilience Strategy), az hozzáférhető-e? (megjegyzés: számos nemzet csak a COVID pandémia „Helyreállítási Reziliencia Tervvel” rendelkezik, egyes országok viszont (pl. az Egyesült Királyság) korszerű, komplex reziliencia stratégiával (Resilience Strategy of the UK) rendelkezik?)
- 3) Rendelkezik-e az adott ország Reziliencia Kockázat Elemzéssel (Resilience Risk Assessment) „Reziliencia Tervvel” (Resilience Plan)?

¹² A nemzeti ellenállóképesség (resilience) hét alapkövetelménye: 1) a kormányzat folyamatos működőképességének fenntartása; 2) a folyamatos közüzemi szolgáltatások és az energia-ellátás fenntartása; 3) a lakosság koordinálatlan tömeges mozgásának kezelése; 4) az alapvető élelmiszerekkel és ivóvízzel való ellátás folyamatos biztosítása; 5) tömeges sérülések ellátása; 6) a nemzeti média- és elektronikus hírközlés, az informatikai hálózat folyamatos szolgáltatásának a fenntartása; 7) a közlekedési és szállítási infrastruktúra folyamatos üzemeltetésének a biztosítása.

- 4) Az adott ország védelmi/hadügy minisztériuma részt vesz-e a polgári vészhelyzeti tervezés feladatainak végrehajtásában, ha igen látható-e, milyen folyamatai, feladatai vannak?
- 5) Az adott ország védelmi/hadügy tárcája részt vesz-e a NATO Reziliencia Bizottság (Resilience Committee - RC) munkájában, melyik szervezet (tárca) koordinálja és képviseli a polgári felkészítéssel kapcsolatos szakmai kérdéseket és nemzeti álláspontokat?

Az elérhető adatok és források feldolgozása után megállapítható, hogy a felmérésbe bevont országok közül reziliencia stratégiával csak néhány, mindösszesen 4 ország, az Egyesült Királyság, az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország és Görögország rendelkezik. Gazdasági, vagy Hibrid, ún. vegyes stratégiával további 2 ország, Észak-Macedónia és Németország rendelkezik. Kidolgozás alatt van vagy más eljárásrendet követ további 10 ország. Mivel a nemzeti ellenállóképesség fejlesztése és annak háttérének, alapjainak biztosítása teljes mértékben nemzeti felelősség, bizonyíthatóan annak tervezése sokszínű, szervezése és szabályozása is eltérő képet mutat.

Az Amerikai Egyesült Államok

Összességében megállapítható, hogy bár mind a kormányzati (governmental), mind pedig az államok (states) szintjén működő szervek nagy hatáskörrel rendelkeznek a veszélyhelyzetek kezelése területén az Egyesült Államokban, az ország rezilienciájára vonatkozó átfogó intézkedések és stratégia kidolgozása a Szövetségi Kormány feladata.

Az Egyesült Államokban a nemzetbiztonság elsődleges, átfogó dokumentuma a Nemzeti Biztonsági stratégia. A korábban már említett Presidential Policy Directive 40 (PPD-40) ami minősített dokumentum és különböző elnevezésekkel adják ki, ugyanakkor rendelkezésre áll egy Federal Mission Resilience Strategy (Szövetségi Ellenállóképesség Műveleti Stratégiája), amit a Trump kormányzat adott ki 2020 decemberében. Ezen kívül megtalálhatóak a reziliencia körébe tartozó (alapkövetelmények) területek ágazati stratégiái.

Az egész ország átfogó ellenállóképességére vonatkozó kockázatelemzését a Szövetségi Veszélyhelyzet Kezelési Ügynökség (Federal Emergency Management Agency) készíti és adja ki, valamennyi típusú katasztrófa és veszélyhelyzet kezelésére. Az ügynökség 2012 óta évente adja ki a Nemzeti Felkészültségi Jelentését, ami a National Risk and Capability Assessment terméke (National Preparedness Report 2021).

Az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma (Department of Defence - DoD) mint a kormányzat és a hatalmi érdekérvényesítés kiemelt eszköze, valamennyi területen részt vesz a polgári veszélyhelyzeti tervezésben és az ezzel kapcsolatos feladatok végrehajtásában. Az államok Nemzeti Gárdái a kormányzók elsődleges vészhelyzeti reagáló erői, valamennyi a reziliencia körébe tartozó területen. A szövetségi haderő pedig a szövetségi kormányzat által meghatározott ilyen jellegű feladatokat látja el.

Az Egyesült Államok kormányzatának veszélyhelyzeti tervezéssel és segítségnyújtással kapcsolatos állami szervek feladatait meghatározó jogszabály, státútum rendelet szerint az elsődleges felelőse a tárgykörnek a Belbiztonsági Minisztérium (Department of Homeland Security), mint legfőbb koordináló szerv. Ugyanakkor, a NATO képviselőt alapvetően a

Külügyminisztérium (State Department) hatásköre. A képviseletet a többi minisztérium segíti, illetve alkalmanként - a külüggyel koordinálva - látja el.

Az Egyesült Királyság

Az Egyesült Királyság Európa, illetve a világ „legreziliensebb nemzetének” titulálja magát, amely a tényeket vizsgálva megalapozott is lehet. A nemzeti ellenállóképesség katonai közreműködésére az Egyesült Királyság "Joint Doctrine Publication 02" doktrínát adott ki. The National Risk Register 2020-al rendelkezik, ami az interneten, szabadon hozzáférhető, nyílt dokumentum.

A nemzeti ellenállóképesség fenntartása a Nemzeti Biztonsági Stratégia¹³ (National Security Strategy) része. A védelmi részvételt a bevezetett MACA (Military Aid to Civil Authorities) folyamat biztosítja. Lényegét tekintve, a haderő csak akkor nyújt segítséget, ha egy helyi hatóság kéri, majd azt a védelmi miniszter jóváhagyja. Szükség esetén a fegyveres erők így bevonhatóak a mentés, a helyreállítás, a fenntartás feladataiba.

A katonai hozzájárulások feladatkörét, a beavatkozások szintjét és mértékét, azokat a területeket és tevékenységeket, amelyekben a fegyveres erők feladatokat kaphatnak, a JDP 02 doktrína részletezi. Feladat és tevékenységük rendjét a „polgári hatóságoknak nyújtott katonai támogatás” néven rögzítik. A helyreállítási, elhárítási, vagy fenntartási feladatokba a reguláris és a tartalékos erők is egyaránt bevonhatóak.

Az országban polgári készenléti reagáló erők (Civil Contingency Reaction Force - CCRF) vannak telepítve, akik azonnal mozgósíthatóak és bevethetőek. Az erők struktúráját és erejét tekintve tartalékos zászlóaljkból, valamint más haderőnemekből mozgósítható önkéntesekből állnak. A vonatkozó szabályzók értelmében a katonai hozzájárulás költségeit a beavatkozás mértékének megfelelően a támogatott intézmények megtérítik.

A belügyminiszter átfogó felelősséggel tartozik az Egyesült Királyság lakosságának biztonságáért. Ezzel párhuzamosan az Leading Government Ministries – LGM (Vezető Kormányzati Minisztériumok) miniszterei felelősek a saját területükön a készenléti tervezésért és a reagálásért. A kabinetiroda átfogó felelősséget vállal a kormányokon átnyúló reziliencia felkészültségért és reagálási képességért. Jogszabályi alapja a 2004. évi polgári készenléti törvény (Civil Contingencies Act). Alapelve szerint szubszidiaritás¹⁴ jellemzi, miszerint a döntések és a felelősségvállalás legyenek a lehető legalacsonyabb szinten. A stratégia kritikus szektorokat jelöl meg, a szektorokhoz pedig felügyeleti szerveket rendel. A releváns és vonatkozó nemzeti stratégiai dokumentációk magasan strukturáltak, az elmúlt

¹³ A brit Nemzeti Biztonsági Stratégia a veszélyforrásokat hat különböző kategóriába sorolja: 1. brit állampolgárokat külföldön fenyegető veszélyek; 2. természeti eredetű veszélyek; 3. betegségek, járványok; 4. nagy léptékű balesetek és szolgáltatás kiesések; 5. társadalmi kockázatok; 6. támadások.

¹⁴ A szubszidiaritás elve értelmében a döntéseket a polgárokhoz lehető legközelebb kell meghozni. Egy adott kérdésben csak akkor lehet európai uniós szinten dönteni, ha az hatékonyabb a nemzeti, regionális vagy helyi szintű döntéshozatalnál. A szubszidiaritás elve szorosan összefügg az arányosság és a szükségesség elvével, amely szerint az uniós intézkedések csak addig terjedhetnek, ameddig el nem érik a Szerződésben meghatározott célkitűzéseket. A szubszidiaritás elvét először 1992-ben, az Európai Unióról szóló szerződésben (5. cikk) fogalmazták meg. https://ec.europa.eu/regional_policy/hu/policy/what/glossary/s/subsidiarity (Letöltés ideje: 2022. október 30.)

években számos új biztonsági műveleti terv, és további szabályzórendszerek kerültek kimunkálásra.¹⁵

Belgium

Belgium teljes mértékben támogatja a NATO, az EU és az ENSZ rugalmassággal kapcsolatos kezdeményezéseit. Ezen kívül számos területen az uniós irányelveket implementálták, ültették át a nemzeti jogszabályokba. Miközben Belgium a NATO alapkövetelményeinek és a Védelmi Tervezési Képesség Felmérésnek (Defense Planning Capability Survey - DPCS) megfelelően szervezi az ellenálló képességgel kapcsolatos feladatait (beleértve a madridi csúcstalálkozón tett új ígéreteket), az EU Strategic Compass¹⁶ (Stratégiai Iránytű koncepcióból) eredő, uniós kezdeményezéseket is szemmel tartja.

Belgium jelenleg nem rendelkezik nemzeti ellenállóképességi stratégiával, viszont tervezetten, a napokban kerül publikálásra a belga Nemzeti Újjáépítési és Reziliencia Terv (NRRP-22). Bár nem része az ellenálló képességnek, Belgium jelenleg létezik egy kockázatértékelés, a Belga Nemzeti Kockázatértékelés (BNRA), amely egy uniós irányelv nyomán követése. Jelenleg a BNRA18 van hatályban, miközben megkezdődött az új BNRA23 kidolgozása. A belga Védelmi Minisztérium részt vesz a CEPC/RC¹⁷-vel kapcsolatos különböző tervezési csoportokban, amelyek a katonai mobilitással és az egészségügyi területtel kapcsolatos hozzájárulásokat nyújtanak. A polgári vészhelyzeti tervezés és a BNRA tágabb összefüggésében további hozzájárulások történnek az aknamentesítés, a CBRNE¹⁸ stb.

¹⁵ Jelenleg releváns dokumentációrendszer: Global Britain in a competitive age: The Integrated Review of Security; Defence, Development and Foreign Policy; 2021 (referred to as the Integrated Review throughout); Defence in a competitive age, 2021 (referred to as the Defence Command Paper throughout); Responding to Emergencies: the UK Central Government Response Concept of Operations, updated April 2013; Cabinet Office Emergency Preparedness, March 2012; Cabinet Office Emergency Response and Recovery, April 2010; Preparing Scotland, March 2016; Cabinet Office Lexicon of Civil Protection, February 2013; The Northern Ireland Civil Contingencies Framework, revised 2021; HM Treasury, Managing Public Money, revised May 2021; Global Strategic Trends: The Future Starts Today.

¹⁶ Strategic Compass – Stratégiai Iránytű, 2022. március. A stratégiai iránytű egy olyan ambiciózus cselekvési tervet jelent, amelynek alapján az Európai Unió 2030-ra megerősítheti biztonság- és védelempolitikáját. „Az ellenségesebbé váló biztonsági környezet miatt óriási előrelépést kell tennünk, és fokoznunk kell cselekvési kapacitásunkat és hajlandóságunkat, meg kell erősítenünk rezilienciánkat, továbbá növelnünk és fejlesztenünk kell a védelmi képességekbe irányuló beruházásainkat.” <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/03/21/a-strategic-compass-for-a-stronger-eu-security-and-defence-in-the-next-decade/> (Letöltés ideje: 2022. október 31.)

¹⁷ The Resilience Committee (RC) is the senior NATO advisory body for resilience and civil preparedness. Each NATO member country needs to be resilient against military and non-military threats and challenges to the Alliance's security, such as natural disasters, disruption of critical infrastructure, or hybrid or armed attacks. Resilience is both a national responsibility and a collective commitment rooted in Article 3 of the North Atlantic Treaty. Reporting directly to the North Atlantic Council, the RC is responsible for the strategic and policy direction, planning guidance, and general coordination of resilience activities at NATO, as set out in the [2021 Strengthened Resilience Commitment](#), the NATO 2030 agenda and the [2022 Strategic Concept](#). Established in 2022, it subsumes and continues the functions and roles of the Civil Emergency Planning Committee (CEPC), which was first created in the 1950s. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50093.htm (Letöltés ideje: 2022. október 31.)

¹⁸ A CBRNE - Chemical, Biological, Radiological, Nuclear, and high yield Explosives. A kémiai, biológiai, radiológiai, nukleáris és nagy hozamú robbanóanyagok rövidítése. Az ilyen típusú fegyverek tömeges áldozatokat és a társadalom tömeges szétverését is képesek előidézni. A segélyhívókat megtanítják arra, hogyan ismerjék fel és mérsékeljék az ilyen fegyverek támadásait. Fontos, hogy a lakosság tisztában legyen az ilyen típusú fegyverekkel. <https://dchealth.dc.gov/service/cbrne-chemical-biological-radiological-nuclear-and-explosives> (Letöltés ideje: 2022. október 31.)

tekintetében. A civil felkészültséggel kapcsolatos technikai szempontok tekintetében az Országos Krízisközpont a Belügyminisztérium részeként koordináló szerepet tölt be. A Külügyminisztérium feladata ezután a nemzeti álláspont továbbítása a NATO, az EU és bármely más érintett szervezet felé.

Franciaország

Nemzetközi szinten a Francia Védelmi és Nemzetbiztonsági Főtitkárság - (The General Secretariat for Defence and National Security (SGDSN))¹⁹ arra törekszik, hogy a nemzeti szinten javasolt intézkedések összhangban legyenek a NATO és az EU szintjén tervezett intézkedésekkel, mint a NATO, EU Stratégiai Koncepció Terve²⁰ és az EU Stratégiai Iránytű koncepciója. Nemzeti szinten számos, az ellenállóképességgel kapcsolatos rendelkezés a Védelmi Törvénykönyv törvényhozási részén alapul. Ezeket a szövegeket további szabályozási rendelkezések egészítik ki, de az általános tárcaközi utasítások is jellemzőek. Franciaország Gazdasági és Társadalmi Ellenállóképességi Stratégiája nyilvános, az szabadon hozzáférhető.

Alapvetően két dokumentum köré szerveződik az ellenállóképesség, a 2021. évi „Nemzeti Újraindítási és Ellenállóképességi Terv” (National Recovery and Resilience Plan NRRP²¹) amely 2021. április 29-én lett kiadva, valamint a „Gazdasági és Társadalmi Ellenállóképességi Terv, Franciaország 2030”, amelyet 2022. március 17-én adtak ki. Az ellenállóképességgel kapcsolatos kockázatok értékelése nem a kockázatok átfogó feltérképezésén, hanem a nemzetbiztonsági tervezésen alapul (14 kormányzati terv került kidolgozásra a főbb kockázatok kezelésére, amelyeknek lehetnek tárcaközi kihatásai is). A létfontosságú tevékenységek biztonsága rendszerének keretében a Nemzeti Biztonsági Irányelveken (DNS) is alapul és ágazati szinten kerültek meghatározásra és átfogóan elemzik az ágazatok kockázatait.

A Nemzeti Ellenállóképességi Stratégia valamennyi minisztériumra kiterjed, beleértve a francia fegyveres erőket is. A fegyveres erők ellenálló képessége doktrína formájában, (minősített DIA-3.4.1) a fegyveres erők vezérkarán belül jelenleg kidolgozás alatt álló cselekvési terven alapul. Franciaország részt vesz a NATO rezilienciával foglalkozó bizottságaiban, ahol a NATO állandó francia képviselője vesz részt a találkozón. A mandátumot az SGDSN, az Európa- és Külügyminisztérium, valamint a Fegyveres Erők Minisztériuma által közösen készített elemeknek köszönhetően képviseli.

A francia állam négylépcsős polgári védelmi rendszert épített ki. A válságok megoldása érdekében az anyagi erőforrások biztosítása, a localsó- lokális szintjén a polgármester, a következő lépcsőben - megyei szinten a megyei prefektus, harmadik szinten - zóna szintjén a

¹⁹ The General Secretariat for Defence and National Security (SGDSN) – Védelmi és Nemzetbiztonsági Főtitkárság <http://www.sgdsn.gouv.fr/accueil/sgdsn-in-english/> (Letöltés ideje: 2022. október 31.)

²⁰ NATO Stratégiai Koncepció, Madrid NATO csúcs, 2022. június 28- 30. A NATO új stratégiai koncepciót fogadott el. Ez Oroszországot azonosítja „a legjelentősebb és legközvetlenebb fenyegetésként” a szövetség biztonságára. Ezért megerősítik az elrettentési és védelmi képességeket Oroszországgal szemben, de nem számolták fel a politikai együttműködés lehetséges kereteit. <https://www.nato.int/strategic-concept/> (Letöltés ideje: 2022. október 31.)

²¹ France's National Recovery and Resilience Plan (NRRP) is a subpart of 'France Relance', a larger recovery strategy adopted by France at national level. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2022\)698929](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2022)698929) (Letöltés ideje: 2022. október 31.)

prefektusa, a legmagasabb, negyedik - nemzeti szinten pedig a belügyminiszter felelősségi körébe van utalva. Minden önkormányzat rendelkezik saját védelmi tervvel, a második - megyei szinttől felfelé pedig minden szinthez a megfelelő szintű válságreakgáló szervezetet és műveleti központot került hozzárendelésre.

A válság bekövetkezésekor a belügyminiszter vezetésével egy négykomponensű válság törzs kerül megalakításra, amely a Helyzetelemző Törzslemből, az Előrejelző Törzslemből, a Döntéshozó Testületből és a Kommunikációs Elemből tevődik össze. A nemzeti szintű válságok és krízisek esetén a miniszterelnök alárendeltségében, a belügyminiszter intézkedik a kríziskezelés feladataira, munkáját a védelmi - biztonsági szektor vezető tisztségviselői segítik, a feladat menedzselése és vezetése érdekében Válságkezelési Műveleti Központot (Centre Opérationnel de Gestion Interministérielle des Crises - COGIC) települnek és alkalmaznak. Alacsonyabb szintű vezetési szint, a megyei szintű Műveleti Központ, amelynek műveleti igazgatója a prefektus. A prefektus a rendőrség, a csendőrség, a tűzoltóság, a mentők, az egészségügyi szolgáltatók, a nem kormányzati szereplők (NGO-k) támogatásával, és akár további, helyi magánvállalkozások szolgáltatásait is igénybe véve irányítja a műveletet.

Görögország

A görög Nemzeti Megújítási és Ellenállóképességi Terv (NRRP) 2021 áprilisában került az EU részére bemutatásra és átadásra. Görögország rendelkezik Nemzeti Ellenállási Stratégiával, amelyet a NATO és az EU ajánlásaival összhangban alakított ki, és a Greece 2.0 (2021) programban van rögzítve.

Görögország gazdasági elemzéseket készített a gazdaság különböző ágazataira vonatkozóan, az ágazati reziliencia tervek részletesen tartalmazzák a képességeket. A Görög Nemzetvédelmi Minisztérium, a Nemzetvédelmi Vezérkar és az alárendelt szervezetek részt vesznek a Nemzeti Megújítási és Ellenállóképességi Terv (NRRP) „Görögország 2.0” program megvalósításában, különböző szakmai feladatokat látnak el központi politikai irányítás és minisztériumi tervezés alapján.

Hollandia

A holland Igazságügyi és Biztonsági miniszter a Nemzeti Biztonság és Válságkezelést Koordináló Hatóság vezetője, beleértve az egész kormányzatra kiterjedő rugalmassági intézkedéseket és tevékenységeket is. A minisztérium szorosan együttműködik a többi érintett minisztériummal, tárccával. A hollandiai válságkezelési rendszert részletesen a (kormányközi) NL Kézikönyv a válsághelyzetekben történő döntéshozatalról (vagy a válságkezelési kézikönyv) ismerteti. Az ellenálló képességgel kapcsolatos nemzeti feladatok az uniós irányelveken (többek között a CER²² és a NIS²³) és a NATO szakpolitikáin is alapulnak.

²² CER- a kritikus fontosságú szervezetek rezilienciájáról szóló irányelv (CER-irányelv)

²³ NIS- Az Európai Parlament és a Tanács irányelve az Unió egész területén magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről, valamint az (EU) 2016/1148 irányelv hatályaon kívül helyezéséről. A Bizottság 2020. december 16-án elfogadta az Unió egész területén magas szintű kiberbiztonságot biztosító intézkedésekről szóló irányelvre irányuló javaslatot (a felülvizsgált NIS-irányelv vagy „NIS 2 irányelv”) azzal a céllal, hogy az felváltsa a hálózati és információs rendszerek biztonságáról szóló jelenlegi irányelvet (NIS-irányelv) <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14337-2021-INIT/hu/pdf> (Letöltés ideje: 2022. október 31.)

A holland Nemzeti Biztonsági és Védelmi Stratégia (NSS²⁴) az alapja minden nemzetbiztonsági tevékenységnek. Meghatározza a nemzeti érdekeket, azonosítja az ezeket az érdekeket fenyegető veszélyeket, és kidolgozza, hogyan lehet megerősíteni a fenyegetésekkel szembeni ellenállóképességet, beleértve a fenyegetések értékelésének rendszeres ciklusát és a szakpolitikák kidolgozásának válaszlepipéseit.

Hollandia háromévente integrált nemzeti kockázatértékelést végez - figyelembe véve az ember által okozott és egyéb lehetséges veszélyeket. E folyamat eredményét az érintett minisztériumok által végrehajtandó ellenállóképességgel kapcsolatos intézkedésekre vonatkozó javaslatok formájában fogalmazzák meg. A nemzetközi megállapodások és szabványok, mint például a NATO alapkövetelményei, vagy az EU politikája és irányelvei, részét képezik az ellenállóképességgel és a polgári felkészültséggel kapcsolatos politikai és egyéb folyamatoknak. A polgári vészhelyzetek meghatározott típusaira kormányközi válságtervek kerültek kidolgozásra, amelyeket rendszeresen gyakorolnak. A Holland Védelmi Minisztérium is szorosan részt vesz e tervek kidolgozásában, és részt vesz a polgári - katonai gyakorlatokon. A Védelmi Minisztérium rendelkezik azon képességek katalógusával, amelyek a polgári hatóságok támogatására rendelkezésre állnak válsághelyzetek idején. Az Igazságügyi és Biztonsági Minisztérium és a Külügyminisztérium koordinálja a NATO RC számára történő bedolgozást, a Védelmi Minisztérium szorosan részt vesz ebben a koordinációs és előkészítő munkában, és így a RC munkájában is.

Horvátország

A Horvát Köztársaság nemzeti ellenállóképességének kérdéseit és feladatait számos jogszabály rögzíti. Funkciójukat és típusukat tekintve, a Nemzeti Helyreállítási és Reziliencia Terv; a nemzetbiztonsági törvény; a polgárvédelmi törvény; törvény a létfontosságú infrastruktúráról, a honvédelmi törvény, törvény a természeti katasztrófák következményeinek enyhítéséről és felszámolásáról, valamint a Polgárvédelem Állami Cselekvési Terve szabályozza az ellenállóképesség rendszerét.

A Horvát Köztársaság jelenleg önálló, kimondottan reziliencia tervvel, és reziliencia stratégiával nem rendelkezik. A Horvát Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma a honvédelmi törvényben foglaltaknak megfelelően részt vesz a rendkívüli helyzetekkel kapcsolatos feladatok végrehajtásában és tervezésében (tűzoltási tevékenység, sürgősségi egészségügyi szállítás, kutatás-mentés és egyéb polgári vészhelyzeti tevékenység), valamint az illetékes államigazgatási szervek kezdeményezésére földrengés, árvíz stb. megelőzésében és/vagy következményeinek felszámolásában. A NATO Resilience Committee (RC) munkájában a horvát belügyminisztérium képviselője vesz részt.

Németország

A nemzeti ellenállóképesség (resilience) alapvetően a BMI (Bundesministerium der Innern - Szövetségi Belügyminisztérium) és a BBK (Bundesministerium der Verteidigung - Szövetségi Védelmi Minisztérium) felelőssége, de a BMVG-ben is vannak felelősségi területek. Németország Nemzeti Biztonsági Stratégiája a biztonsági kihívásokat és a kapcsolódó védelmi feladatokat az új biztonsági környezetben fennálló fenyegetések figyelembevételével

²⁴ NSS- National Security Strategy of Netherlands, <https://english.nctv.nl/topics/national-security-strategy>
(Letöltés ideje: 2022. október 31.)

határozza meg. Ilyen veszély, kockázati és fenyegetési tényezők a terrorizmus, a szervezett bűnözés, az energia- és nyersanyagfüggőség, a tömegpusztító fegyverek elterjedése és a fegyverkezés, a regionális konfliktusok, az instabil államok, az ellenőrzéstelen és tömeges migráció okozta válságok, a járványok, a klíma események, a kritikus - és a kritikus informatikai infrastruktúrák elleni támadások veszélyét a kiber térben.

A kormány a 2022. július 13-ai közleménye alapján elfogadta a Német Stratégiát a Katasztrófákkal Szembeni Ellenállóképesség Erősítésére (Deutsche Strategie zur Stärkung der Resilienz gegenüber Katastrophen) Ezen kívül a szövetségi belügyminiszter a Szövetségi Polgári Védelmi Hivatallal (Bundesamt für Bevölkerungsschutz) és a Szövetségi Műszaki Segélyszolgálat (Technischen Hilfswerk) közösen bemutatta a polgári védelemre vonatkozó új programját.

Olaszország

Olaszország az EU ajánlásainak figyelembe vételével alkotta meg saját nemzeti tervét (Piano Nazionale di Ripresa e Resilienza - Recovery and Resilience Plan - PNRR). A tervet 2021-ben a Draghi-kormány készítette el és 2021. január 25-én beterjesztette törvényhozásnak, melynek mindkét (parlament és a Szenátus) háza jóváhagyott. Olaszország nem rendelkezik külön Reziliencia Stratégiával, egyedül a PNRR létezik, amely 6 kiemelt feladatot és területet foglal magában, mint 1. a digitalizáció, innováció, versenyképesség, kultúra; 2.) a zöld forradalom és ökológiai átalakítás; 3.) Infrastruktúra a fenntartható mobilitásért; 4.) Oktatás és kutatás; 5.) Társadalmi beilleszkedés és kohézió; valamint 6.) az Egészségügy.

Olaszország nem rendelkezik külön Reziliencia Kockázat Elemzéssel sem. A védelmi tárca részvételét az Operatív Bizottság (OB) munkájában a 225/1992. sz.tv. előírásai szabályozzák. Az OB megvizsgálja a szükséges terveket, értékeli a híreket, adatokat és kéréseket, amelyek a szükséghelyzetben érintett zónákból/régiókból érkeztek, koordinálja a beavatkozó egységek tevékenységét és a szükséges támogatásokat, előmozdítja a szükséges tervek elkészítését. Az OB megelőző és előrejelző tevékenysége során valamennyi előrejelzést, tudományos, egyéni megfigyelést figyelembe vesz, és azok alapján mérlegel.

Olaszország részt vesz az RC bizottság munkájában a polgári felkészítéssel kapcsolatos szakmai lépéseket a Miniszterelnöki Hivatal polgárvédelemért felelős főosztálya koordinálja, együttműködésben a külüggyel.

Románia

A fő stratégiai dokumentum a Románia Nemzeti Védelmi Stratégiája, amely az erőfeszítéseket a védelempolitikai célkitűzéseknek rendeli alá egy átfogó megközelítésben, amelynek fő gondolata (célja) a nemzeti védelmi rendszerbe bevont (szereplők) intézményközi együttműködésének erősítése, beleértve az ellenállóképesség területét, kérdéskörét is.

Nemzeti szinten az ellenállóképesség megvalósítása a NATO megközelítését követi, végrehajtva a NATO hét resilience alapkövetelményét egy intézményközi keretben, amit a román Belügyminisztérium Vészhelyzeti Főosztálya - Általános Polgári Védelmi Igazgatósága koordinál. A Vészhelyzeti Főosztály koordinálja a nemzeti válaszadást a NATO felé, valamint jelent a Szövetségnek az ellenállóképesség követelményeinek végrehajtási feltételeiről.

Románia nem rendelkezik sem Reziliencia Stratégiával, sem Reziliencia Tervvel. A román haderő a törvényi szabályozásnak megfelelően, feladataiból következően vészhelyzet esetén támogatást nyújt az állami (köz) intézményeknek, a Nemzetvédelmi Minisztérium részt vesz az ellenállóképesség témakörében folytatott intézményközi (tárcaközi) konzultációkon. A román Belügyminisztérium Vészhelyzeti Főosztálya – Általános Polgári Védelmi Igazgatósága képviseli Romániát a NATO Reziliencia Bizottság munkájában.

Válsághelyzetben nemzeti szinten egy tárcaközi testület - a Vészhelyzetek Nemzeti Bizottsága (NCES) végzi a vészhelyzetek felszámolásának feladatait, szakmai összetételét tekintve az döntéshozó képviselőkől és a minisztériumok által delegált szakértőkből áll. A Vészhelyzetek Nemzeti Bizottsága a közigazgatási és belügyminiszter közvetlen irányítása alatt működik, a miniszterelnök koordinációjával. A vészhelyzetek kezelésének jogszabályi alapját a polgári védelemről szóló törvény határozza meg, további törvények és rendeletek szabályozzák a vészhelyzetek kezelésének és felszámolásának részleteit, továbbá a Nemzeti Vészhelyzeti Menedzsment Rendszer és Vészhelyzetkezelési Rendszer működését.

Szlovákia

Szlovákia NATO- és EU-tagsága okán követi a két szervezetben meghatározott irányelveket. Szlovákia sem rendelkezik „Reziliencia Stratégiával”, sem „Reziliencia Tervvel”. Nyilvánosan elérhető reziliencia kockázatelemzés nem található, azonban biztosra vehető, hogy rendelkeznek ilyen jellegű okmányokkal. A Szlovák Nemzeti Biztonsági Stratégia kimondja, hogy az állam és a társadalom rezilienciájának növelése érdekében „a Szlovák Köztársaság koncentrálni fog az államban és a társadalomban fellelhető potenciális sebezhetőségek azonosítására és elhárítására”.

A 2021-ben elfogadott Védelmi Stratégia rendelkezik arról, hogy a haderő részt vesz az ún. Integrált Mentő Rendszerben (katasztrófa-elhárítás és polgári védelem), amelynek feladata a hazai válsághelyzetek felszámolása és elhárítása. A 2021-ben elfogadott Katonai Stratégia az országvédelmi feladatok részeként felsorolja a közrend fenntartása érdekében a rendvédelmi erőkkel közösen végzett tevékenységet, a lakosság támogatására irányuló humanitárius műveleteket, illetve a nem katonai jellegű válsághelyzetek megoldását.

Szlovákia közigazgatási szerkezete önkormányzati, körzeti régiókat és kerületi hivatalokból foglal magába. A területi elrendezés megegyezik a polgári védelmi felelősségi körzetek rendszerével. A polgári védelem feladatainak tervezéséért, végrehajtásáért a belügyminisztérium Válságkezelési és Polgári Védelmi Központja felel, a körzeti hatóságokkal és az önkormányzatokkal együttműködve. A Válságkezelési és Polgári Védelmi Központ a polgári védelemről szóló törvényben meghatározott veszély helyzetekben irányítja a felszámolási, helyreállítási és fenntartási műveleteket.

Törökország

Törökország az ellenállóképességi koncepciót, a NATO-ban elfogadott elveknek megfelelően, a hibrid fenyegetésekkel szembeni küzdelem egy hatékony módszerének tekinti. Az érintett szervezetek által készített „Civil Felkészülési Tervek” - reziliencia tervként készülnek. A reziliencia kockázat elemzéseket a szóban forgó tervektől függően az érintett szervezetek

készítik. Ezeket a terveket és kockázat elemzéseket a szakterületileg illetékes Felsőbb Szintű Tanácsban véglegesítik.

Törökország külön Reziliencia Stratégiával nem, csak a Hibrid Fenyegetések Elleni Küzdelem Stratégiájával rendelkezik, amely szintén nem nyilvános. Törökországban a katasztrófák és vészhelyzetek méretét, típusát tekintve, azok előfordulása esetén, a török Katasztrófaelleni Védelmi Terv határozza meg, hogy mely minisztériumok, szervezetek, civil szervezetek és magán személyek vesznek részt a beavatkozásban, továbbá rögzíti a beavatkozásban résztvevők szerepét, jog -és hatáskörét, valamint a résztvevők felelősségét. A tervnek megfelelően a török Nemzetvédelmi Minisztériumhoz tartozó szervezeteknek - katasztrófa és vészhelyzet esetén - támogató szerepük van. A reziliencia koncepció a NATO 2030 folyamatával még jelentősebbé vált. Az 1952 - 2020 között működő NATO Civil Vészhelyzeti és Tervezési Bizottság (CEPT) Reziliencia Bizottsággá (RC) történő átalakulása óta, a Reziliencia Bizottság munkáját, a Külügyminisztérium képviselőjében Törökország NATO Állandó Képviselője követi nyomon.

Konklúziók, összefoglalás-a reziliencia képesség értékmutatói

A tanulmány összegzéseként megállapítható, hogy az értékelt nemzetek közül azon országok a „legreziliensebb” országok, amelyek fejlett gazdasági, társadalmi, politikai, katonai háttérrel rendelkeznek. A jelenleg értékelt országok körét tekintve - a fejlett reziliencia képesség értékmutatói szerint - egy erő sorrend állítható fel, amely élén lévő nemzetekre magasfokú egyéni biztonság és társadalmi stabilitás jellemző. Ha egy „reziliencia térképet” vázolnánk fel az elemzések alapján, akkor a legreziliensebb országok közé erőssorrendben az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok lennének sorolhatók. Szorosan követné őket számos fejlett, jellemzően Nyugat-európai nemzet, mint Franciaország, Németország, Belgium, Hollandia és Olaszország. Az erőssorrendet tekintve ezek után a térképre, jellemzően az alacsonyabb gazdasági, társadalmi, katonai értékmutatókkal rendelkező Közép és Kelet-európai országok, mint Törökország, Horvátország, Görögország, Szlovákia és Románia kerülnek. Természetesen a teljes és reziliencia képességet leghitelesebben bemutató térkép megrajzolásához a többi európai ország, azonos szempontok és értékek szerinti értékelését követően kerülhetne sor.

Ha a reziliencia képesség érték, vagy minőségi mutatóit keressük, hogy mitől reziliens egy nemzet, egy komplex és széleskörű elemzést kell végrehajtanunk. Számos közvetett és közvetlen jellemző, összetevő alkotja az adott nemzet biztonsági rendszerjellemezőit. Ha a közvetlen mutatókat vesszük, a mintavételt az adott állam biztonságának dimenzionális - katonai, politikai, gazdasági, társadalmi, és környezeti - megközelítésének szempontjai szerint, a biztonsági szektorok szerint is vizsgálhatjuk. A katonai dimenzió tekintetében egy adott állam akkor reziliens, ha a haderő helyzetképe - támadó és védelmi képessége - a mérés időpontjában magas szintű. Az adott állam haderejére a korszerűség, a magas fokú kiképzettség, a gyors, vagy azonnali reagálóképesség és a bevethetőség, az agilisság, az interoperabilitás jellemző. Korszerű és rugalmas struktúrával, technikáit tekintve magas minőségi és mennyiségi mutatókkal, fejlett vezetés-irányítási rendszerekkel rendelkező harcoló, harcikoszolgáló-támogató és harcbiztosító erőkkel rendelkezik. A korszerű haderőkre jellemző módon az adott állam hadereje akkor reziliens, ha a műveletek teljes spektrumában (szárazföldön, vízen, levegőben, a világűrben és a kiber térben, másnéven az információs

térben, vagy elektromágneses spektrumban) egyaránt képes a műveleti feladatait sikeresen végrehajtani, képes a győzelemre. A reziliens haderők jellemzően expedíciós képességekkel is rendelkeznek, amely lehetővé teszi az egyidőben, több hadszíntéren, több hadászati - hadműveleti irányban, huzamos ideig folytatott intenzív műveleti tempóra és képességre, korlátozások (sivatagi, sarkköri, dzsungel, beépített területen folytatott hadviselés) nélkül. A korszerű és reziliens haderő rugalmasan reagál a váratlan kihívásokra, alkalmazkodik a kor kihívásaihoz és színvonalához - az állam magas fokú kutatás, fejlesztés és innovációs képességeinek köszönhetően - a leggyorsabban képes integrálni erőibe a mesterséges intelligencia (AI), a kvantum technológia, a feltörekvő (disruptive) technológiákat, a robotika, a drónhadviselés és a digitalizált rendszereket. Csak ezen haderők képesek a tartós hadviselésre, a győzelemre, az állam akaratának ellenségre történő rákényszerítésére, vagy a támadó fél támadószándékának lemondatására.

A reziliens államok fejlett politikai és magas gazdasági mutatókkal rendelkező háttérrel rendelkeznek. Jellemzően a reziliens államok politikailag és kormányzati rendszerük, szerkezetük tekintetében stabilak, az ideológiájuk tekintetében demokratikusak, a társadalmi legitimitásuk magas. Gazdasági mutatóik szintén magasak és stabilak, jellemzően magas bruttó nemzeti össztermék (GDP) és védelmi költségvetés, magas pénzügyi, és bankbiztonság jellemző. Fejlett az ipari háttér, magas piacgazdaság és vezető üzleti szerep a jellemző. A gazdasági fejlettségre jellemző módon a stabil és önfenntartó módon működő háttérgazdaság, a fejlett ipar és szolgáltatás, fejlett és jól működő a gazdaságmozgósítás képessége, a nemzeti és nemzetközi ellátási láncok akadálytalan működése, valamint a stratégiai tartalékképzés és a folyamatosan megújuló kutatási, fejlesztési és innovációk képesség a jellemző. Az államokra jellemzően a pénzügyi és piaci lehetőségek magasszintű kihasználása, valamint a jólét és stabilitás fenntartása is biztosított.

A reziliens államokra a magas fokú társadalmi stabilitás, az egyéni biztonság és a jólét is jellemző. Az állampolgárok biztos anyagi és pénzügyi jólétben élnek, a társadalomra a fejlődés, a fenntarthatóság, és a nemzeti örökségek - nyelv, a vallás, a kultúra, a nemzeti tudat - megőrzése a jellemző. A reziliens államokra jellemzően az adott nemzet szociális hálója fejlett, a pénzügyi, a bankbiztonság jellemzi a „jóléti államot és fogyasztói társadalmat.”²⁵ Az állampolgárok jellemzően biztonságban érik magukat mindenkor, a társadalmi elégedettség kihat a tudatos és minőségi életvitelre. Amennyiben egy krízis, illetve válság jelentkezik egy reziliens társadalomban, ott az állampolgárok gyorsabban és rugalmasabban tudnak alkalmazkodni az újhelyzetekhez, képesek átállni a válságkezelés feladataira.

Ha a reziliens államok környezeti dimenzióját vizsgáljuk, megfigyelhető, hogy társadalmi szinten kiemelt fontosságú szempont a helyi és bolygó szintű bioszféra épségben tartása, a tudatos magatartás az emberiség jövője szempontjából. Ez az általános, társadalmi környezettudatos szemlélet az ember és a természet kapcsolatát tükrözi.

Ha a közvetlen mutatókat vesszük, kiemelt jelentőségű, hogy a reziliens állam kedvező feltételekkel rendelkezik-e a nyersanyagok hozzáférhetősége területén, ami nagyban befolyásolja a hosszútávú fenntarthatóságot, a gazdasági versenyképességet. Nagyon fontos

²⁵ Fogyasztói társadalom - Társadalomtudományi fogalom, mely szerint a modern társadalom a termelés-elosztás-fogyasztás körforgására épül. Elméleti megfogalmazás szerint a termelés-elosztás-fogyasztás körén felülemelkedni nem tudó társadalom. <http://ecopedia.hu/fogyasztói-tarsadalom> (Letöltés ideje: 2022. október 30.)

közvetlen mutató, hogy az adott állam, milyen történelmi hagyatékkal és a geo-stratégiai elhelyezkedéssel bír. Számottevő és kiemelkedően fontos tényező - ami napjainkban is formálja a „nemzetközi reziliencia térképet” - hogy, geo-stratégiailag hol helyezkedik el az adott ország, rendelkezik-e tengeri kijáratokkal, bekapcsolódhat-e a transzatlanti vagy eurázsiai, keleti gazdasági kapcsolatokba, valamint a történelmi háttérét tekintve gyarmatosító, vagy gyarmatosított ország volt-e? Napjainkban, fontos tényező és döntő tényező egy állam részére, hogy bekapcsolódhat-e a világ fő GDP övezetéhez és a fő kereskedelmi, üzleti vérkeringést jelentő útvonalához, a Kína által folyamatosan építő „Új Selyemút” gazdasági övezetéhez²⁶.

Mindezen, a reziliens államokra jellemző biztonsági dimenziók, a fejlett katonai, politikai, gazdasági, társadalmi és környezeti háttér és rendszerjellemzők feltételezik, lehetővé teszik és biztosítják, hogy fejlett és korszerű - a hirtelen bekövetkező káros környezeti hatások, kihívások és veszélyhelyzetek kezelését, felszámolását, illetve a helyreállítást támogató - válságreagáló, polgári védelmi rendszerek teljes mértékben strukturáltak, kiépítettek és szabályozottak legyenek. A reziliens állam feltételezhetően és logikáját tekintve, a kormányzati és ágazati szinten vertikálisan és horizontálisan is jól szervezett válságkezelő rendszereket, alrendszereket, az összkormányzati és osztársadalmi szinten tudatosan megszervezett, a társadalom szintjén megismert, elfogadott és jól begyakorolt eljárásrendeket foglal magába és alkalmaz. A reziliens állam válságkezelési rendszerét korszerű döntés-előkészítő és döntéshozatali mechanizmusok, a válságok komplex és teljes spektrumát átfogó, a válságkezelés teljes feladatrendszerét lefedő korszerű rendszeremlék jellemzik. Minden anyagi - tárgyi feltétel és erőforrás adott a válsághelyzetek elemzéséhez, értékeléséhez, a szükséges és egységes kritérium rendszer kialakításához. Rendelkezésre állnak a nemzeti szintű, integrált korai előrejelző, figyelmeztető és riasztási rendszerek, valamint a digitális, valósidejű helyzetképet biztosító kritikus információs infrastruktúrák, technikák és technológiák. A válsághelyzet, vagy környezeti behatások miatt kieső infokommunikációs, vezetés-irányítási kritikus infrastruktúrák, energia ellátási rendszerek, kommunikációs rendszerek kiválthatók, más rendszerüzemeltetési feltételekkel - pl. más energialapú működési elven működő rendszerek - azok pótolhatók, a folyamatos működésük biztosíthatók.

A nemzetközi kitekintés elemzése után megállapítható, hogy a nemzeti ellenállóképesség fejlesztése során a reziliens államok gyakorlatát mindenkor figyelembe kell venni, de nem szabad azt lemásolni, hisz más államok más-más háttérrel, feltételrendszerrel rendelkeznek. A tanulmányban szereplő reziliens nemzetek tovább fejlődésének, együttműködésüknek, globális összefogásuknak szakmai területeit és lehetőségeit egy későbbi tanulmányban tervezem elemezni és kimunkálni.

Magyarország, a reziliens képesség fejlesztése tekintetében a legjobb úton halad, a feltételek adottak. A megkezdett és törvényileg kihirdetett²⁷ védelmi-biztonsági szabályozási reform -

²⁶ A Kínai Népköztársaság 2013-ban bejelentett „Új Selyemút” kezdeményezése, más nevén „Egy Övezet Egy Út”, új korszakot nyit a geopolitikában és a geopolitikában. A kezdeményezés Euráziára és bizonyos vonatkozásaiban Afrikára, így a teljes Óvilágra kiterjedő fejlesztéseket és kapcsolatépítést fogalmaz meg, különös tekintettel a szárazföldi és a tengeri közlekedési folyosók kiépítésére.

<https://core.ac.uk/download/pdf/151094018.pdf> (Letöltés ideje: 2022. október 30.)

²⁷ 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról

<https://njt.hu/jogszabaly/2021-93-00-00> valamint A Kormány 409/2022. (X. 24.) Korm. rendelete egyes honvédelmi tárgyú kormányrendeleteknek a honvédelemről és a Magyar Honvédségről szóló 2021. évi CXL.

ami rendkívül komplex, rendszerszemlélet szerű megközelítést igénylő, aktualitását tekintve napjaink korszerű és elodázhatatlan feladatköre - megkezdődött, folyamatban van. A kormányzati célkitűzésként bevezetett reform folyamatok kimeneti sikerét - a védelmi-biztonsági igazgatást alapjaiban és funkcionálisan korszerűsítő - annak teljes szegmensét átfogó jogalkotási folyamat generálja. Csak a teljeskörű, a közigazgatás egészét megújító reform képes a rugalmas és agilis reagálásra a 21. század biztonsági kihívásaival, kockázataival, fenyegetéseivel szemben. A reform által megcélzott képesség és végcél, hogy az államszervezet folyamatos működése, béke és különleges jogrend időszakában is egyaránt fenntartható legyen, a hazai rendszereink, a gazdaság, a társadalom, a haderő mihamarabb váljon reziliensebbé, a kormányzati célkitűzések maradék nélkül, mihamarabb valósuljanak meg.

törvény hatálybalépésével összefüggő módosításáról

<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/1bacb551c57ac34c7c7bab1efefc15a6538b7179/megtekintes>

(Letöltés ideje: 2022. október 30.)

Irodalomjegyzék

5 Global Crisis the World Can't Ignore in 2022 <https://www.wvi.org/fragile-context/5-crises-the-world-cant-ignore-in-2022>. (Letöltés ideje: 2022. október 23.)

10 Conflicts to Watch in 2022 <https://www.crisisgroup.org/global/10-conflicts-watch-2022>. (Letöltés ideje: 2022. október 23.)

FARKAS Ádám: A honvédelem jogának elméleti, történeti és kortárs kérdései. Budapest: Dialóg Campus Kiadó, 2018. http://www.hadijog.hu/wp-content/uploads/2018/09/Farkas_%C3%81d%C3%A1m_szerk_A_honvedelem_joganak_kerdesei.pdf. (Letöltés ideje: 2022. szeptember 18.)

FARKAS Ádám és KÁDÁR Pál (szerk): Magyarország katonai védelmének közjogi alapjai. Budapest: Zrínyi Kiadó, 2016. <http://www.hadijog.hu/wp-content/uploads/2017/12/Mo-katonai-kozjogi-web.pdf>. (Letöltés ideje: 2022. szeptember 18.)

Global Britain, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/114444/global-britain-2022.pdf (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

Global Change, International Geosphere-Biosphere Programme, <http://www.igbp.net/news/features/features/2050avisionforourplanet.5.1b8ae20512db692f2a680003425.html> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

JUHÁSZ István: Szakmai Szemle, kihívások, kockázatok, fenyegetések - a katonai képességek transzformációja a jövő műveleti környezetében, XIX. évfolyam 2. szám p.35. 2021. Budapest, https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2021_2_szam.pdf (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

JUHÁSZ István: National security and international environment at 2050, building future resilience - in what direction diplomacy is changing until 2050 and beyond, National Security Review 2022/1. p. 15. https://www.knbsz.gov.hu/hu/letoltes/szsz/2022_1_NSR.pdf (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

KÁDÁR Pál (PhD) dandártábornok: A pandémia kezelése, mint a nemzeti ellenállóképesség tesztje. Honvédségi Szemle. 2. szám 3-13. 2021. pp. 3-12. <https://kiadvany.magyarhonvedseg.hu/index.php/honvszemle/article/view/435> (Letöltés ideje: 2022. október 12.)

KÁDÁR Pál: „A short overview of the reform of Hungarian defence and security regulations”. Hadtudomány 32, 1 (2022. június 19.): 61–73. <https://doi.org/10.17047/HADTUD.2022.32.1.61>.

KELEMEN Roland: Cyber Attacks and Cyber Intelligence in the System of Cyber Warfare. In Doktoranduszok Fóruma : Állam- és Jogtudományi Kar szekciókiadványa, Miskolci Egyetem., 117–122. Miskolc, 2017.

KŐSZEGVÁRI Tibor: A közép-európai térség és Magyarország biztonságát fenyegető veszélyek az 1990-es években. Országos Kiemelésű Társadalomtudományi Kutatások, Budapest, 1993–1996. KŐSZEGVÁRI Tibor: A válságkezelés aktuális problémái. In: Akadémiai Közlemények, 1994/1.

NÉMETH Gergely (PhD) HM VPHÁT: „A stratégiai sokk olyan előre nem látható, gyors, váratlan esemény, amely alapvető változást idéz elő az államok biztonságában.” 2020. 07. 14.

<https://honvedelem.hu/hirek/hazai-hirek/eu-vedelempolitikai-igazgatok-videokonferenciaja.html> (Letöltés ideje: 2022. október 12.)

PETRUSKA Ferenc: A jogi hadviselés eszköztára. Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 17, 1 (2022): 1–16.

POZDERKA Zoltán: Az információs műveletek helye és szerepe a művelettervezésben DOI 10.17047/HADTUD.2016.26.K.131, p. 134.
http://real.mtak.hu/50161/1/ht2016_kulonszam_133_143_u.pdf (Letöltés ideje: 2022. október 12.)

RESPERGER István: A válságkezelés és a hibrid hadviselés. Budapest: Nemzeti Közszerzői és Tankönyv Kiadó Zrt, 2018. https://nbi.uni-nke.hu/document/nbi-uni-nke-hu/Resperger%20Istv%C3%A1n_A%20v%C3%A1ls%C3%A1gkezel%C3%A9s%20%C3%A9s%20a%20hibrid%20hadvisel%C3%A9s.pdf.

RESPERGER István: A fegyveres erő megváltozott feladatai katonai jellegű válságok kezelése során. Hadtudományi Szemle, Budapest. 2016. IX. évfolyam 3. szám

RESPERGER István: A válságkezelés és hibrid hadviselés. Dialóg Campus Kiadó. Budapest. 2016. p.9.

RESPERGER István: A válságkezelés új megközelítése. Hadtudományi Szemle. Budapest. 2016. p.36.

RESPERGER István: Stratégiák és fogalmak háborúja, az aszimmetrikus hadviselés hadtudományi megközelítése In: Hadtudomány, 2016. Elektronikus lapszám p. 38.
http://epa.oszk.hu/02400/02463/00032/pdf/EPA02463_hadtudomanyi_szemle_2016_03_030-056.pdf (Letöltés ideje: 2022. szeptember 12.)

RESPERGER István: „Biztonsági kihívások, kockázatok, fenyegetések és ezek hatása Magyarországra 2030-ig. Felderítő Szemle, Budapest. 2013. XII. évfolyam 3. szám

RESPERGER István: A nemzetbiztonság elmélete a közszerzői és Tankönyv Kiadó, Budapest, 2016. KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001

SZENES Zoltán: Biztonsági kihívások a 21. században. Dialóg Campus. Budapest. <https://www.uni-nke.hu/document/uni-nke-hu/3.%20Szenes%20k%C3%B6nyv,%20k%C3%B6nyv%C3%A9szlet.pdf> (Letöltés ideje: 2021. január 12.)

The New Silk Road, <https://www.chinahighlights.com/silkroad/new-silk-road.htm> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

The World in 2050, <https://www.pwc.com/gx/en/research-insights/economy/the-world-in-2050.html> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

The World Economic Forum, <https://www.weforum.org/about/world-economic-forum> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010-2050 <https://www.pewforum.org/2015/04/02/religious-projections-2010-2050/> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

Trend Compendium 2050 Six megatrends that will shape the world, <https://www.rolandberger.com/en/Insights/Publications/Roland-Berger-Trend-Compendium-2050-Population-and-Society.html> (Letöltés: 2022. szeptember 18.)

Trend Compendium 2050 Six megatrends that will shape the world, <https://www.rolandberger.com/en/Insights/Publications/Roland-Berger-Trend-Compendium-2050-Health-Care.html> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 18.)

Trend Compendium 2050 Six megatrends that will shape the world, <https://www.rolandberger.com/en/Insights/Publications/Roland-Berger-Trend-Compendium-2050-Environment-Resources.html> (Letöltés: 2022. szeptember 18.)

Trend Compendium 2050 Six megatrends that will shape the world, <https://www.rolandberger.com/en/Insights/Publications/Roland-Berger-Trend-Compendium-2050-Economics-Business.html> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 18.)

Trend Compendium 2050 Six megatrends that will shape the world, <https://www.rolandberger.com/en/Insights/Publications/Roland-Berger-Trend-Compendium-2050-Technology-Innovation.html> (Letöltés: 2022. szeptember 18.)

Trend Compendium 2050 Six megatrends that will shape the world, <https://www.rolandberger.com/en/Insights/Publications/Roland-Berger-Trend-Compendium-2050-Politics-Governance.html> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 18.)

VILLA Matteo: The Future of Migration to Europe. IT: Ledizioni srl, 2020. <https://doi.org/10.14672/55261890>. (Letöltés ideje: 2022. szeptember 18.)

Visions Interrogate the future, <https://imperialtechforesight.com/visions/> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 18.)

The World Economic Forum, <https://www.weforum.org/about/world-economic-forum> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 24.)

World Health Organization, <https://www.who.int/> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 18.)

World Health Organization, <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19> (Letöltés ideje: 2022. szeptember 25.)

